

† टी.बी. बुलेटीन

नेपाल क्षयरोग निवारण संस्था

वर्ष ११

२०७३

अंक १

विजया दशमी, शुभ दिपावली तथा छठ पर्व
२०७३ को
पावन अवसरमा सुख, शान्ति, समृद्धि, सुस्वास्थ्य
एवम्
उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि हार्दिक मङ्गलमय
शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं ।

† नेपाल क्षयरोग निवारण संस्था परिवार
केन्द्रीय कार्यालय, कालिमाटी, काठमाडौं

The Union दक्षिण पूर्वी एशिया क्षेत्रीय तेश्रो सम्मेलन

द यूनियन दक्षिण पूर्वी एशिया क्षेत्रीय तेश्रो सम्मेलन यही २०७३ जेष्ठ १३ र १४ गते काठमाडौंको होटल याक एण्ड यतीमा सम्पन्न भएको छ। उक्त सम्मेलनको उद्घाटन सम्माननीय उपराष्ट्रपति नन्दबहादुर पुन पासाङ्ले गर्नुभएको थियो। स्वदेशी तथा विदेशी गरी जम्मा २१० जना प्रतिनिधिहरूले सम्मेलनमा सहभागिता जनाएका थिए। SEAR तथा नेपाल क्षयरोग निवारण संस्थाका अध्यक्ष देवेन्द्र बहादुर प्रधानको अध्यक्षतामा सम्पन्न भएको उक्त सम्मेलनको उद्घाटन कार्यक्रममा स्वास्थ्य सचिव शान्तबहादुर श्रेष्ठ, संस्थाका निवर्तमान अध्यक्ष श्रीमती कमल राणा, द यूनियनका सचिव Pro. Xiaolin wei, WHO नेपालका प्रतिनिधि Dr. Nihal Singh लगायत विभिन्न संघ, संस्था, दातृ निकाय तथा थुप्रै प्रतिनिधिहरूको सहभागिता रहेको थियो।

उक्त दुई दिने सम्मेलनमा Plenary, Symposium, Workshop तथा paper presentation हरू

सहभागीहरूले प्रस्तुत गर्नु भएको थियो। सम्मेलनको समापन कार्यक्रम प्रमुख अतिथि स्वास्थ्य सचिव शान्त बहादुर श्रेष्ठले गर्नुभएको थियो। समापन कार्यक्रममा १७ बुद्धे काठमाडौं घोषणा पत्र पनि जारी भएको थियो।

नेपाल क्षयरोग निवारण संस्था समस्त नेपालीजनमा २०७३ सालको विजयादशमी, दीपावली तथा नेपालसंवत् १९३७ नयाँवर्ष, छठपर्वको उपलक्ष्यमा सुख, समृद्धि र सुस्वास्थ्यका लागि हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना अर्पण गर्दछ।

भनिन्छ - रोग सबभन्दा ठूलो शत्रु हो, रोगले धनी, गरीव, जातभात, वर्ण, वर्ग, लिङ्ग, स्थान विशेष तथा बालक, युवा, वृद्ध कसैलाई पनि बाँकी राख्दैन। तर पनि मानवले थोरै मात्र सतर्कता अपनाउने हो भने विभिन्न रोगबाट बच्न सकिन्छ। नेपाल र नेपाल जस्ता कम विकसित देशका जनताका लागि जनस्वास्थ्य समस्याका रूपमा क्षयरोग देखा परेको छ। हावाको माध्यमबाट सर्ने यस रोगका कारण बर्सेनी हजारौं मानिसको ज्यान जाने गरेको छ। असन्तुलित भोजन, अव्यवस्थित बसोबास, कमजोर शारीरिक अवस्था, जोखिमपूर्ण जीवनयापन अपनाउने समुदाय वा व्यक्तिहरूमा क्षयरोग बढी देखिने गरेको छ।

वर्तमानमा विगतमा भै क्षयरोग लाग्यो भनेर डराउनु भने पढेन क्षयरोग उपचारबाट पूर्ण निको हुने रोग हो। नियमित औषधी सेवन गरिरहेका व्यक्तिबाट अर्को व्यक्तिमा यो रोग सर्दैन। प्रारम्भिक चरणमै रोगको निदान र रोगीलाई उपचारबाट पूर्ण रूपमा निको गर्न सकिन्छ। यो रोगको उपचार अवधी विरामीको अवस्था हेरी ६ महिना देखि २४ महिनासम्म वा सो भन्दा बढी हुन्छ। विरामीले औषधी अटुट रूपमा चिकित्सकको सल्लाह अनुसार सेवन गर्नु पर्दछ।

क्षयरोगका विरामीले एक दिनपनि नछुटाइकन औषधी सेवन गर्नु भने उ निको हुन्छ। तर विरामीले बीचबीचमा औषधी खान छुटाइरह्यो भने औषधीले काम गर्न छाड्दै जान्छ र उसको अवस्था भन्नु विग्रिदै जान्छ। औषधी खाएको पहिलो केही महिनामा नै विरामी सामान्य अवस्थामा फर्किने भएकाले उसले आफू निको भएको ठानी औषधी खान छाडिदिन्छ। यसरी विरामीले नियमित रूपमा औषधीको मात्रा पूरा नखाई बीचैमा छोड्ने वर्तमान अवस्थामा मुख्य चुनौती रहेको छ। औषधी बीचैमा छाड्नाले उसलाई केही समयपछि पुनः रोग बल्किन्छ। तर एकपल्ट औषधीको पूरा मात्रा नखाई बीचैमा छाडेका विरामीले पुनः उपचार गर्दा उसको शरीरभित्र रहेका क्षयरोगका कीटाणुहरूले औषधीलाई पचाउने शक्तिको विकास गरिसकेको हुन्छ। यस्तो अवस्थामा सामान्य औषधी सेवन गरेर

नपुग्ने र विशेष उपचारको खाँचो पर्दछ।

हिन्दु मात्रको महान चाड दशैंको रमभूमिमा विरामीले वर्ष दिनमा आउने चाडको रमाइलो सँगै आफ्नो स्वास्थ्यको राम्रो ख्याल गर्नु पर्छ। अहिले धेरै मानिसलाई बदलिँदो जीवनशैली तथा अव्यवस्थित खानपानका कारण अनेकौं रोग पालेर बसेको देखिन्छ। चाडपर्व मनाउने बहानामा आफ्नो स्वास्थ्यप्रति बेवास्ता गरी जथाभावी खाए स्वास्थ्यमा भन नकारात्मक असर पर्दछ। अझ क्षयरोगका विरामीहरूले नियमित औषधी सेवन गर्न त किमार्थ भुल्नु हुँदैन। रमाइलोका लागि भनेर चुरोट, तमाखु, जाँड रक्सी खानु हुँदैन जसले गर्दा स्वास्थ्यलाई नोक्सानी हुन्छ। सामान्यतया, चाडपर्वका बेला हाम्रो खानपानमा अनियमितताका साथै नियमित दैनिक जीवनभन्दा फरक हुने गरेको पाइन्छ। दशैं हामी नेपालीहरूको राष्ट्रिय चाड भएकोले अन्य चाडको तुलनामा भव्य तरिकाले मनाउँदै आइरहेका छौं। चाडपर्वको रमभूमिमा भुलेर कुनै पनि विरामी तथा विरामीका परिवारले पनि औषधी खाने समयमा विरामीलाई औषधी खान सम्झाउन पर्छ र औषधी सेवन गरेको वा नगरेको ध्यान दिन जरूरी छ। चाडपर्वको बहानामा सबै परिवार सँगै बसेर विभिन्न परिकार बनाएर खाने, जाँड, रक्सी सेवन गरी रमाइलो गर्ने चलन बढ्दो छ। रमाइलो गर्नु नराम्रो होइन तर रोग लागेका व्यक्तिहरूले औषधी सेवनमा लापरवाही तथा खानपानमा ध्यान नदिनाले स्वास्थ्यमा पर्ने नकारात्मकतालाई विर्सेर रमाइलो गर्दा स्वास्थ्यमा धेरै असर पर्दछ। यसतर्फ सबैले समयमै सचेत हुनु जरूरी छ।

क्षयरोग पालेर बस्नाले आफ्नो पनि विनाश हुन्छ र अरूलाई पनि रोग सार्दै विनाश बनाउँछ भन्दै हाम्रो चाडपर्व खुसीसाथ मनाउनुका साथै आफ्नो स्वास्थ्यमा आउन सक्ने समस्याप्रति सचेत हुँदै विरामीहरूलाई नियमित औषधी सेवन गर्न आग्रह नेपाल क्षयरोग निवारण संस्था गर्दछ।

अन्तमा पुनः समस्त पाठकवर्गमा विजया दशमी, शुभदीपावली तथा छठ पर्व २०७३, नेपालसंवत् १९३७ नयाँवर्षको पावन अवसरमा सुख, समृद्धि, सुस्वास्थ्य एवम् क्षयरोग निदान तथा नियन्त्रण गर्नका साथै क्षयरोग मुक्त समाज निर्माण गर्ने कार्यमा अग्रसर हुन प्रेरणा मिलोस् भनि हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना नेपाल क्षयरोग निवारण संस्था व्यक्त गर्दछ।

सम्पादक मण्डल

श्री मदन गोपाल मैनाली
(उपमहासचिव)

श्री महेन्द्र गोपाल कर्माचार्य
(उपकोषाध्यक्ष)

प्रधानसम्पादक

श्री मदन काजी श्रेष्ठ
(महासचिव)

सहयोगी

सपना आचार्य
अनु थापामगर
र
प्रतिक्षा नेपाल

प्रकाशक

नेपाल क्षयरोग निवारण संस्था

कालिमाटी, पो.ब.नं. १४९४, काठमाडौं

फोन नं: ४२७५३९५, ४२७६४५१, फ्याक्स: ४२७००१९

ईमेल : nata@antitb.wlink.com.np

काठमाडौं घोषणा पत्र

द यूनियन दक्षिण पूर्वी एशिया तेस्रो क्षेत्रीय सम्मेलन
२०७३ जेष्ठ १३ र १४ गते काठमाडौं, नेपाल

हामी, विभिन्न देश, भाषी, संघ संस्था, निकाय, सामुदायिक समूह तथा दक्षिण पूर्वी एशियामा क्षयरोग निवारणको कार्यमा संलग्नता भएकाको प्रतिनिधित्व गर्दै सहभागिता जनाएका छौं। हरेक व्यक्तिले क्षयरोगबाट सुरक्षित हुनु र पर्याप्त सहयोग, साधन उपयोग गर्न तथा उपचार पाउनुपर्ने नैसर्गिक अधिकार हो भन्ने आज यस सम्मेलनबाट घोषणा गर्दछौं। हाम्रो घोषणा यस प्रकार छः

- End TB रणनीति देशको अनुकूलता अनुरूप स्थानीयस्तरमा अपनाई सरोकारवालाहरूको व्यापक संलग्नतामा यसको प्रभावकारी कार्यविधि मार्फत कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्ने।
- विश्वव्यापी प्रगतिशिल सम्पूर्ण मानवलाई आधुनिक टी.बी निदान प्रविधिहरू र तीव्र DST को पहुँचका साथै संभावित टी.बी.का विरामीहरूलाई आवश्यकता अनुरूप प्रारम्भिक चरणमा पहिचान गर्ने र आफ्नो स्थान नजिकै गुणस्तरीय सेवा पहुँचको संभावतः आश्वासन सुनिश्चित गर्ने।
- राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रम एवं सम्बन्धीत सरोकारवालाहरूले उचित ध्यान र उपयुक्त रणनीति अपनाई पहुँच पुग्न नसकेकासम्म पुगि ग्रामिण र शहरी क्षेत्र तथा टी.बी.का उच्च जोखिम क्षेत्रसम्म कार्यक्रम पुऱ्याउन सुनिश्चित गर्ने।
- विरामीको सामाजिक र आर्थिक अवस्था, पहिचान अनुरूप निरपेक्ष ढङ्गले आधारभूत क्षयरोगको निदान र त्यसको उपचारात्मक सेवा निःशुल्क प्रदानको सुनिश्चितता गर्ने।
- हरेक स्वास्थ्य संस्थामा बच्चाहरूमा हुने क्षयरोगको विशेष निदान एवम् उपचार सेवा उपलब्ध गराउन सुनिश्चित गर्ने।
- क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रममा सुर्तिजन्य बस्तुको रोकथाम तथा नियन्त्रण कार्यक्रम एकीकृत गर्दै प्रभावकारी रूपमा सक्षम स्वास्थ्य प्रदायक, उपयुक्त उपकरण र प्रविधिको प्रयोगबाट Behavioral Change Communication मा विशेष क्षमतासँग नियमित प्राथमिक स्वास्थ्यसेवाद्वारा वितरणको सुनिश्चितता प्रदान गर्ने।
- अति संवेदनशील वर्ग एवं क्षयरोग लागेका व्यक्तिहरूलाई मर्यादा र आदरका साथ उनीहरूको

सामाजिक आर्थिक अवस्था बावजुद सून्य लांक्षना एवं भेदभाव रहित आफ्नो समुदाय, परिवार र कार्यस्थल पुर्नः बहाल गर्न सुनिश्चित गर्ने।

- राजनैतिक र सामामाजिक स्रोतको परिचालन गरी क्षयरोग ऐनको वकालत गर्दै क्षयरोगलाई एउटा सूचनीय रोगको दर्जा दिई क्षयरोग संक्रमित, व्यक्ति, परिवार, समुदाय, स्वास्थ्य प्रदायक एवं सम्बन्धीत सबैको पर्याप्त अधिकार संरक्षण गरी सुनिश्चित गर्ने।
- औषधी प्रतिरोधात्मक क्षयरोगका सेवाहरूलाई लक्षित गरी नयाँ क्षयरोगका औषधी तथा उपयुक्त छोटो खुराकलाई स्थानीय रूपांतरणको प्रमाणबाट वकालत गर्दै उक्त सेवाहरू पर्याप्त विकेन्द्रीत हेरबीचार एवं गुणवत्ताशैलीले सेवा पुऱ्याउने।
- सामान्य क्षयरोग र औषधी प्रतिरोधात्मक क्षयरोग संक्रमित व्यक्तिहरूको पर्याप्त मनोसामाजिक र आर्थिक सुरक्षा प्रावधानलाई सुनिश्चित गर्दै यसलाई राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रममा सरोकारवालाहरूको व्यापक संलग्नताका साथ यसको वितरण र मूल्यांकनको सुनिश्चितता गर्ने।
- राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रमले आपतकालीन अवस्थामा क्षयरोगको उचित व्यवस्थापन गर्ने ठोस उपायका साथै छिटो भन्दा छिटो प्रतिक्रिया गर्ने क्षमता एवं उपयुक्त पूर्व तयारीका उपायहरूलाई विभिन्न स्तरका स्वास्थ्य प्रणालीहरूमा लागू गर्ने।
- हरेक स्वास्थ्य संस्थामा संक्रमण नियन्त्रणका उपायहरूलाई कार्यान्वयन गरी स्वास्थ्यकर्मीहरूमा यसको जोखिम निर्धारण गर्नको निमित्त सोही अनुरूप नियमित व्यवस्थापन गर्ने।
- क्षयरोग संक्रमित व्यक्ति र तिनका परिवारका सदस्यहरूलाई संक्रमण नियन्त्रण गर्ने तरिकाहरूको बारेमा परिवार, समुदाय र काम गर्ने क्षेत्रमा अभ्यास गर्नको निमित्त उनीलाई पर्याप्त जानकारीका साथ सशक्तिकरण गर्ने।
- क्षयरोगको निवारण, नियन्त्रण, पहिचान, उपचार, हेरबीचार, सहयोग र पुर्नःबहाल गर्न उचीत कार्यनितिका साथ नागरीक समाज र समुदायीक वर्गको संलग्नता सुनिश्चित गर्ने।
- आपसी समझदारी एवं साभेदारीमा आधारित भई मेडिकल स्कूल र गैर सरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरूमा कार्यगत सहकार्य विकास गर्ने।
- राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रममा अनुसन्धानलाई

बढावा गरी यसको विकास गर्नको निमित्त सम्पूर्ण राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय शिक्षण र अनुसन्धान प्रतिष्ठानहरूको रणनीतिगत संलग्नता बढाउने ।

- क्षयरोग संक्रमित व्यक्ति एवम् उनीहरूको परिवारको विपत्तिजनक लागत बुझी उपयुक्त उपायहरूद्वारा क्षयरोग लागेका व्यक्तिहरूलाई गरिवीको पासोमा पर्नबाट बचाउनको निमित्त आधार विकास गर्ने ।
- माथि उल्लेखित घोषणापत्रका वचनवद्ध बुँदाहरूलाई कार्यक्षेत्रमा कार्यान्वयन गरी क्षयरोगको महामारी अन्त्य गर्न, विभिन्न प्रकारका फोक्सो सम्बन्धीत समस्याहरूलाई निवारण गर्न सूर्तिजन्यवस्तुको प्रयोगमा नियन्त्रण गर्ने प्रतिवद्धता जाहीर गर्दछौं ।

हेल्थ क्याम्पहरूको आयोजना

यस नेपाल क्षयरोग निवारण संस्था र ताइवान युनिभर्सिटीसँग भएको सम्झौता अनुसार यी दुई संस्था बीच साभेदारीमा विभिन्न कार्यक्रमगर्ने प्रतिवद्धता भएको थियो । सोहीअनुरूप यस वर्षको कार्यक्रममा उक्त युनिभर्सिटीका प्रतिनिधिबाट संस्था तथा संस्थाका कार्यक्रमको अवलोकन भ्रमण, हेल्थ क्याम्पहरूको आयोजना गर्ने योजना रहेको थियो । सोही कार्यक्रमका लागि ताइवानबाट प्रतिनिधिहरू श्रावण १७ गते नेपाल आईपुगेका थिए भने श्रावण २० गते संस्थाका अध्यक्ष देवेन्द्र बहादुर प्रधान तथा सम्बन्धीत कर्मचारीहरूलाई भेटेका थिए । Taiwan Rotary Clubs Association यस सम्झौताका दाता रहेका छन् । योजना अनुरूप Taiwan Rotary Clubs Association का प्रतिनिधिको उपस्थितीमा यही मिति २०७३ साल श्रावण २६ गते आइतबारका दिन Phuntsok Choling Monastery स्वयम्भुमा १४ वर्ष मुनिका करिव ७१ जना विद्यार्थीमा TST(Tuberculosis Screening Test) गरिएको थियो । जसमध्ये ११ जनामा पोजिटिभ देखिएको थियो । उक्त हेल्थ क्याम्प Rotary Clubs Association का प्रतिनिधि, ताइवान युनिभर्सिटीका विद्यार्थीहरूका साथै संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरूले उक्त क्याम्प सम्पन्न गराएका थिए । त्यसै

क्रममा युनिभर्सिटीका Charity OrganizationTaiwan Rotary Clubs Association का २० जना प्रतिनिधिहरूले संस्था तथा संस्था अन्तर्गत संचालित कालिमाटी चेष्ट अस्पताल, जेनेटप परियोजना तथा परियोजनामा संचालित National Reference Lab, जेनेरल ल्याव, एक्सरे तथा डी.आर होस्टलको अवलोकन भ्रमण गरेका छन् ।

कार्यक्रमकै क्रममा मिति २०७३ साल २८ गते Taiwan Rotary Clubs Association र युनिभर्सिटीका प्रतिनिधि तथा विद्यार्थीहरूको उपस्थितीमा संस्थाका कर्मचारीहरूले काठमाडौं गोलदुङ्गास्थीत St. Joseph स्कूलमा १४ वर्ष मुनिका करिव १८४ जना विद्यार्थीका TST Screening Test गरिएको थियो । अवलोकनको क्रममा युनिभर्सिटीका १३ जना विद्यार्थीहरूले संस्था तथा संस्था अन्तर्गत संचालित कालिमाटी चेष्ट अस्पताल, जेनेटप परियोजना तथा परियोजनामा संचालित National Reference Lab, जेनेरल ल्याव, एक्सरे तथा डी.आर होस्टलको भ्रमण गरेका छन् । उक्त भ्रमणमा संस्थाका कर्मचारीहरूबाट आ-आफ्नो निकायमा भइरहेको कार्यको प्रस्तुत समेत गरेका थिए ।

काठमाडौं इन्जिनियरिङ कलेजमा छात्रवृत्ति ।

यस नेपाल क्षयरोग निवारण संस्थाको स्वामित्वमा रहेको जग्गामा सञ्चालित काठमाडौं इन्जिनियरिङ कलेजबाट नेपाल क्षयरोग निवारण संस्थाको सिफारिसमा बर्सेनी एक जना विद्यार्थीलाई निःशुल्क इन्जिनियरिङ अध्ययन गर्ने अवसर प्रदान गर्ने प्रावधान अनुरूप यस वर्षका लागि छनोट प्रक्रिया सम्पन्न गरी छात्रवृत्तिका लागि सिफारिस गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । यस शैक्षिक सत्र २०७३/७४ कालागि संस्थाका केन्द्रीय उपाध्यक्ष तथा छात्रवृत्ति छनोट उपसमितिका संयोजक वेद प्रसादकोजुको संयोजकत्वमा गठित छात्रवृत्ति सिफारिस समितिले केन्द्रीय कार्यालय (जेनेटप)का कर्मचारी सानुकाजी तण्डुकारका छोरा कविश तण्डुकारलाई छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने सिफारिस गरेको छ । उक्त समितिले यस वर्ष २ जिल्ला वारा र रौतहट र एक कर्मचारीको परिवारबाट प्राप्त भएको ३ निवेदन मध्ये मिति २०७३ साल भदौ २२ गते बुधबारका दिन परीक्षा तथा अन्तर्वार्ता लिई, संस्थामा अभिभावकको संलग्नता तथा योगदान, +२ मा प्राप्तअङ्क, IOE को प्रवेश परीक्षाको आधारमा छात्रवृत्तिको लागि सिफारिस गरेको थियो ।

प्रतिकारात्मक कार्यक्रमको महत्व

प्रतिकारात्मक कार्यक्रम एउटा यस्तो प्रकृया हो जसले मानिसलाई व्यक्तिगत वा सामुहिक तवरले परिवर्तित समाजमा

ज्ञान, भुकाव तथा व्यवहारमा सुहाउँदो तरिकाले पुननिर्माण तथा पुर्नसंगठन गर्नका लागि अनुप्रेरित तुल्याइदिन्छ। हाम्रो जस्तो विकासोन्मुख देश जहाँ धेरै मानिसहरू पहाड र दुर्गम क्षेत्रमा बसोबास गर्दछन्। उनीहरूमा अभिसम्म पनि जीविकोपार्जन गर्नका निमित्त अति आवश्यक शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, बाटोको जस्ता कयौं आवश्यकताबाट बञ्चित छन्। उनीहरू अभिपनि परापूर्वकालदेखि चल्दै आएका अन्धविश्वासहरू मान्दै आइरहेका छन्। यस्तो अवस्थामा उनीहरूमा वास्तविक तथा अतिआवश्यकिय ज्ञान दिलाएर सचेत बनाउने कार्य प्रतिकारात्मक कार्यक्रमले मद्दत पुऱ्याउँछ। रोग लागेर उपचार गर्नुभन्दा रोग लाग्नै नदिने उपायहरू अवलम्बन गर्नु नै बुद्धिमानी हुन्छ। कतिपय मानिसहरूलाई कस्तो आचरण अपनाउँदा आफू स्वस्थ भइन्छ भन्ने कुराको प्रयाप्त जानकारी तथा ज्ञान हुँदैन। फलतः उनीहरू अस्वस्थ हुँदै गइरहेका छन् यस्तो स्थितिलाई हटाउनका निमित्त प्रतिकारात्मक कार्यक्रमले एउटा भरपर्दो मार्ग निर्देशकको रूपमा वैज्ञानिक तथा ठोस ज्ञान प्रदानगर्न सहयोग पुऱ्याउँछ। स्वास्थ्य शिक्षा, क्षमता अभिवृद्धि, समुदायमा आधारित चेतना अभिवृद्धि, Behavioural change communication (BCC) तथा विभिन्न Advocacy Communication and Social Mobilization ACSM कार्यक्रमहरूको माध्यमले जनसमुदायमा सचेतना जगाउने कार्य प्रतिकारात्मक कार्यक्रमहरूले गर्दछ। समाजमा चेतना जगाई उपचारमा ल्याउने कार्यमा प्रतिकारात्मक कार्यक्रमले सहयोग गर्दछ। ACSM व्यवधान पद्धतीले समस्या पत्ता लगाउने क्षमतामा अभिवृद्धि तथा उपचार अवलम्बन, रोग लागेपछिको लांक्षना तथा भेदभाव, क्षयरोगबाट संक्रमित व्यक्तिहरूको सशक्तिकरण र राजनैतिक प्रतिवद्धता तथा उपलब्ध स्रोत र साधनको परिचालन गरी कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन सहयोग गर्दछ।

प्रतिकारात्मक कार्यक्रमद्वारा क्षयरोग निदानमा नेपाल क्षयरोग निवारण संस्थाको उल्लेखनीय भूमिका

अहिलेको अवस्थामा नेपालमा विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संस्था, नागरिक समाज, सामाजिक कार्यकर्ता र समुदायमा आधारित संस्थाहरूमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मी स्वयंसेवकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरी समुदायमा आधारित विभिन्न कार्यक्रमहरूको आयोजना गर्दै समाजमा जनचेतना जगाउने कार्यक्रमलाई बढी महत्व दिने कार्य भइरहेको छ। यस्तै संस्थाहरू मध्येमा एक हो नेपाल क्षयरोग निवारण संस्था जसले उपचारात्मक तथा प्रतिकारात्मक कार्यक्रमहरूको माध्यमबाट नेपालमा क्षयरोग निवारण तथा नियन्त्रणको लागि कार्य गर्दै आएको छ।

क्षयरोगबारे सचेत १० जना सामाजिक कार्यकर्ताहरूले संगठित रूपमा वि.सं २०१० सालमा नेपालको देश्रो ऐतिहासिक सामाजिक संस्था स्थापना गरेका थिए। यस

संस्थाले स्थापनाकाल देखि नै प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा आफ्नो हजारौं साधारण र आजीवन सदस्यहरूको सहयोगले देशव्यापी रूपमा लाखौं नेपाली जनताहरूलाई क्षयरोग हुनबाट जोगाउने र त्यही अनुपातमा यसबाट हुने अकाल मृत्युबाट बचाउने निरन्तर प्रयास गरिरहेको छ। संस्थाले केन्द्रीय कार्यालय, काठमाडौंमा कालिमाटी चेष्ट अस्पताल, ग्लोबल फण्ड कार्यक्रम, जेनेटप परियोजना अन्तर्गत National Reference Lab, बहीरङ्ग सेवा, रेफरल क्लिनिक, एक्सरे, जेनेरल ल्याव तथा क्षयरोगका विरामीहरूको लागि आवासगृह डी.आर. होस्टल संचालन गरी उपचारात्मक सेवा प्रदान गर्दै आएको छ। साथै संस्थाले विभिन्न ३८ जिल्लाहरूमा आफ्नो शाखा कार्यालयहरू स्थापना गरी आफ्ना सदस्यहरूको सहयोगले क्षयरोग नियन्त्रणका लागि प्रतिकारात्मक कार्यक्रमहरू पनि सञ्चालन गर्दै आइरहेको छ। संस्थाले गर्दै आएको प्रतिकारात्मक कार्यक्रमहरू तपसिल अनुसार छन्:

समुदायमा आधारित जनचेतना कार्यक्रमहरूले जनतामा आफुले क्षयरोग नियन्त्रण गर्न कसरी मद्दत गर्न सकिन्छ भन्ने शिक्षा प्रदान गरी क्षयरोगबारे जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने कार्य गर्दछ। यस्ता कार्यक्रमहरू प्रायजसो अति संवेदनशिल समूह जस्तै सुकुम्बासी बस्ती, कल-कारखानामा कार्यरत श्रमिकहरू, विस्थापित, सडक बालबालिका HIV संक्रमित तथा अन्य जोखिममा रहेका समूहमा लक्षित हुन्छन्। सुकुम्बासी बस्ती, कल-कारखानामा कार्यरत श्रमिकहरू, विस्थापित, घरबार विहिन, सरणार्थी क्याम्पहरू, बिहारहरूमा अभिमुखिकरण तथा अन्तक्रिया कार्यक्रम, स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम, क्षयरोग सम्बन्धी पत्र पत्रिका प्रकाशन, लोकगीत प्रतियोगिताहरू, सडक नाटक निर्माण तथा प्रदर्शन, विभिन्न स्तरका गोष्ठी, तालिम, प्रतियोगिता, क्षयरोग लागेपछि औषधी गर्नुभन्दा यो रोगै लाग्न नदिने रणनीति अनुसार समाजका अत्यन्त सजग वर्गहरू शिक्षक तथा विद्यार्थीहरू तथा निरक्षर व्यक्तिहरूलाई स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम, विद्यार्थीहरूलाई नै

संलग्न गराई ज्ञान दिने तथा प्रचार प्रसार गर्ने उद्देश्यले विद्यालयमा Junior NATA गठन गर्ने जस्ता कार्यक्रमहरू केन्द्र तथा शाखाको स्रोत र साधनबाट सञ्चालित गरिरहेको छ। त्यसैगरी Behavioral Change Communication (BCC) रणनीति अनुसार शिक्षा र संचारको माध्यमले समुदाय तथा लक्षित समूहको व्यवहारिक ज्ञानमा परिवर्तन ल्याउन सहयोग हुन्छ। विभिन्न खालका IEC materials विकास

गर्ने, संचारमाध्यमबाट क्षयरोग सम्बन्धी जानकारी तथा सन्देश, क्षयरोग सम्बन्धी स्थानीय पत्रिकामा सन्देश, विज्ञापन, सम्पादकीय, सम्पादकलाई पत्रपम्प्लेट, पोस्टर, पर्चा, प्रेस सम्मेलन, तथा संचारकर्मीहरूलाई कार्यशाला गोष्ठी गरी नकारात्मक धारणालाई परिवर्तन गर्ने कार्य प्रतिकारात्मक कार्यक्रमबाट गरिन्छ।

लेखक: प्रतिक्षा नेपाल, केन्द्रीय कार्यालयको कर्मचारी

Programmatic Achievements of F/Y 2072-73 at NATA/GENETUP Referral clinic

S.N.	Activity	Unit	Achievement
1	Patients visited in OPD	No. of visits	7789
2	TB cases found smear positive from Lab	No. of patients	437
3	TB cases found HIV positive	No. of patients	1
4	TB cases found culture positive and drug resistant	No. of patients	32
5	Total number of MDR cases diagnosed	No. of patients	66
6	Total number of XDR and Pre XDR cases diagnosed	No. of patients	125
7	Total number of patients diagnosed MTB with Rifampicin resistance from gene-xpert	No. of patients	2

क्षयरोगका विरामीलाई आर्थिक सहयोग

क्षयरोग र गरिवी बीच घनिष्ठ सम्बन्ध छ। पहिला क्षयरोगलाई स्वास्थ्य र सामाजिक समस्याका रूपमा लिइन्थ्यो भने हाल विभिन्न देशहरूमा यस रोगबाट आर्थिक क्षेत्रमा परेको प्रभावको अध्ययनले यसलाई आर्थिक समस्याको एउटा मूल कारणको रूपमा पनि लिन थालिएको छ। क्षयरोगको लक्षण देखा परेपनि ज्ञान र पैसाको कमीले मानिसहरू ठीक ठाउँमा उपचार गर्न नगर्ने भौतारिने सम्भावना हुन्छ।

क्षयरोग पत्ता लागेमा यसको कम्तीमा ६ महिना र जिर्ण किसिमका औषधी प्रतिरोधात्मक क्षयरोगका विरामीहरूलाई निकै लामो समयसम्म प्रत्यक्ष निगरानीमा डट्स क्लिनिकमै दैनिक आई औषधी सेवन गर्नुपर्ने हुन्छ। उक्त अवधीभर विरामीहरूले चिकित्सकका सल्लाह अनुसार विभिन्न प्रकारका उपचार गर्नुपर्ने हुन्छ। त्यसैले आर्थिक अवस्था कमजोर हुँदा औषधी किन्न, चिकित्सको फिस तिर्न, परिक्षणका फिस तिर्न, खाना खान एवं यातायात खर्च गर्न आर्थिक अभावका कारण विरामीहरूले उक्त लामो अवधीभर उपचारमा निरन्तरता दिन कठिनाई भई बीचमै रोकिने गरेको पाईएको छ। उक्त मर्मलाई ध्यानमा राख्दै ग्लोबल फण्ड कार्यक्रमको आर्थिक सहयोगमा यस नेपाल क्षयरोग निवारण संस्थाले आर्थिक अवस्था कमजोर भएका क्षयरोगीलाई आर्थिक सहयोग प्रदान गर्दै आएको छ। यस संस्थाको जेनेटप रिफरल क्लिनिक, डी.आर. होस्टेल एवम् कालिमाटी चेष्ट अस्पतालमा आउने विरामीहरूलाई केन्द्रीत गरी मेडिकल, यातायात, एम्बुलेन्स एवम् खाना लगायतका सेवाहरूबाट विरामीलाई आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउँदै आएको छ।

साधारण सभा सम्पन्न

नेपाल
क्षयरोग निवारण
संस्था जिल्ला
शाखा धादिङ्गको
२०७३ असोज ८
गते शनिवारका

दिन १९ औं वार्षिक साधारण सभा तथा ७ औं अधिवेशन यस संस्थाको सभापति नारायणलाल श्रेष्ठको सभापतित्वमा नेपाल क्षयरोग निवारण संस्थाको केन्द्रीय महासचिव मदनकाजी श्रेष्ठको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न भएको थियो। उक्त कार्यक्रममा २०७२ चैत्रबाट DOTS Clinic Dhading मा स्वयंसेवक भइ सेवा गर्दै आउनु भएका वर्दिया वनियामार-३ का विष्णु कुमार चौधरीलाई सम्मान गरियो। उक्त सभामा जिल्लाका विभिन्न निकाय तथा संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरूको उपस्थिती रहेको थियो। धादिङ्ग जिल्ला शाखाका पूर्व सभापति रामकुमार श्रेष्ठ तथा अन्य वक्ताहरूले क्षयरोग नियन्त्रणमा राज्यले र आम्रसँग ध्यान दिनु पर्नेमा नदिएको अवस्था बताउनु भयो। त्यसैगरी बाल मन्दिर माध्यमिक विद्यालयका जुनियर नाटाका अध्यक्ष सिया तामाङ्गले क्षयरोग नियन्त्रणमा विद्यार्थीहरूको गहन भूमिका हुने धारणा राख्नु भयो।

यस सभाले सर्वसम्मतमा श्री नारायण लाल श्रेष्ठज्यूलाई सभापति चयन गर्नुका साथै आउँदो चारवर्षको लागि कार्यसमिति चयन गरेको थियो। उक्त सभाको लागि केन्द्रीय महासचिव मदनकाजी श्रेष्ठलाई निर्वाचन अधिकृत तोकिएको थियो भने संस्थाकी कार्यकारी अधिकृत सीतादेवी पाण्डेले पनि सहभागिता जनाउनु भएको थियो।

१. मेडिकल सहयोग

यस अन्तर्गत क्षयरोगीलाई रोग निदान गर्ने प्रक्रियामा लाग्ने जाँच शुल्क, चिकित्सकको भ्रमण शुल्क एवम् औषधी शुल्क जस्ता खर्च व्यहोरी विरामीलाई आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउँदै आएको छ ।

२. यातायात, एम्बुलेन्स सहयोग

यस संस्था अन्तर्गतको जेनेटप रिफरल क्लिनिक, डी.आर.होस्टेल एवम् कालिमाटी चेष्ट अस्पतालमा भर्ना हुन आउने विरामीहरूलाई यस संस्थासम्म आउन लागेको यातायात एवम् एम्बुलेन्स खर्च पनि कार्यक्रमले व्यहोरी विरामीलाई आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउँदै आएको छ ।

३. पोषण अभिवृद्धि गर्न

यस संस्था अन्तर्गत कालिमाटी चेष्ट अस्पताल एवम् डी.आर.होस्टेलमा भर्ना भएका विरामीहरूको पोषण स्थिति बढाई Treatment success rate बढाउन विरामीहरूलाई निशुल्क विहान र बेलुकाको खाना एवम् खाजाको पनि व्यवस्था गरिएको छ । साथै थप पोषण तत्वको रूपमा हर्लक्स पनि खुवाउँदै आएको छ ।

क्षयरोग कार्यक्रमको Treatment success rate बढाई राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रमलाई सहयोग गर्ने मुख्य उद्देश्य लिएको यस नेपाल क्षयरोग निवारण संस्थाले धेरै विरामीहरूलाई हालसम्म यो सुविधा निरन्तर रूपमा प्रदान गर्दै कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाईरहेको छ ।

Childhood TB – an emerging problem in Tuberculosis Control Program

The proportion of children infected with TB hasn't gained much attention neither from the government of Nepal nor the private organization working to fight against Tuberculosis. According to the Annual Report of National Tuberculosis Centre of Nepal of the F/Y 2014-15 around 7% of child get infected with this killer disease. Tuberculosis in children differs from tuberculosis in adults. Instead, the source of transmission of TB to children is usually an adult, often a family member, with smear-positive pulmonary tuberculosis (PTB). Unhealthy and malnourished children are more likely to get tuberculosis. Malnutrition is a widespread problem that affects the health of many children, and it is one of the triggers of tubercular infection.

Nepal Anti -Tuberculosis Association (NATA) is a partner organization of National Tuberculosis Program which is working continuously since 1953 to fight against Tuberculosis. The Central office is located at Kalimati, Kathmandu with its 38 district branches functioning at the various geographical locations of Nepal.

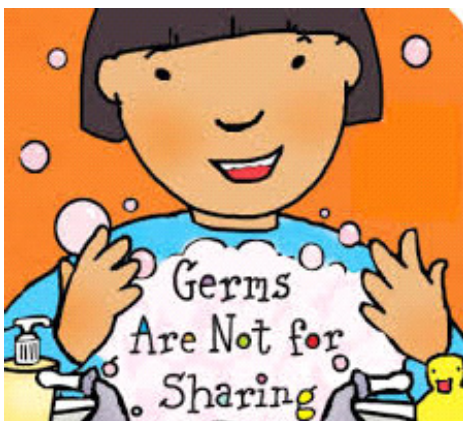
Currently, we are treating 2 children one of 3 years old of Pulmonary TB and another only 2 years old with Extra Pulmonary TB. Both children are infected with **Multi Drug Resistance TB** (Type of TB which is not susceptible to two of the most powerful first-line anti-TB drugs, isoniazid (INH) and rifampicin RMP) and are more dangerous killer type of Tuberculosis. While exploring the family history both children were associated with a close family member being infected with MDR TB, one in the company of a father and

another with a grandfather. After diagnosis a 1.5 year child has been referred to Stupa DR sub Centre for further continuation of ATT.

NATA is fully operational with **Kalimati Chest Hospital (Only chest hospital of Nepal), Referral clinic, National Reference Laboratory, DR Hostel and DOTS service**. Considering the accessibility of all the services, a 3 year old child was referred from National Tuberculosis Centre to our NATA/GENETUP referral clinic when they diagnosed MDR TB. Upon the confirmation of diagnosis, treatment regimen was started and the child was treated at the Kalimati Chest Hospital. Now it has been 1 and half month of the treatment and again the child has developed **Pre- XDR TB** (Type of TB with resistance to isoniazid and rifampicin and either a fluoroquinolone or second-line injectable agent but not both). The economic condition of parents being very poor all the expenses during the treatment have been supported by Global Fund project (LSP) of NATA. Now the child is on the continuous treatment and is being treated for Pre-XDR TB at Kalimati Chest Hospital.

This is just an overview of few cases which has been encountered and many more might be residing in the community and getting infected with own family members. If any of a family member gets infected with TB whole family member's living together are in the risk to develop TB disease. This draws an attention to strengthen the contact tracing mechanism ensuring each and every family member of the infected person gets sputum test to confirm the infection. Diagnosis of Tuberculosis in child is a difficult task, thus there is a need to draw an attention of the Government as well

as the private sectors to work coordinately to reduce the mortality and morbidity due to the Tuberculosis. Failure in early detection and the emergence of new problems such as drug resistance tuberculosis is a great burden to Tuberculosis Control Program. The National Program must also focus on strengthening of treatment supervisors

and dissemination of knowledge and information on pediatric TB among communities and families to help in prevention along with the focus in PPE (Personal Protective Equipment) is must.

Win the fight before it starts. Test for TB.

Writer: Sapana Acharya, M & E Officer, NATA Central

Hospital Administration Workshop Conducted

A two-day's Hospital Administration Workshop Conducted in Kathmandu by ANGHOS (Association of Non Government Hospital) on 29th and 30th September 2016. The workshop became fully successful with eighty-two (82) Participants from more than eighteen (18) NGO-run hospitals from across the nation. Seven staffs of Kalimati Chest Hospital run by Nepal Anti Tuberculosis association (NATA) were participated in the workshop.

ANGHOS - ANGHOS (Association of Non Government Hospital) Nepal established in 2005, is the common forum of NGOs involved in protecting

charges, quality managers, operation managers, public health professionals and board of directors of hospitals were participated. Furthermore national and international speakers present their papers on specific titles; Dr Dinesh Nair – AIMS, India – lean Six Sigma Application in OPD and OT, Rtn Rajendra B Shrestha – Motivation & Leadership, Ms Reshma SA – AIMS India – Promotion of Hospital Services Branding/Advertisement, Er Hari Vinwar – TIO Nepal – Care & Maintenance of Hospital Equipment, Mr Umesh Ghimire – New Media, Advocate Ramesh Badal – Labour Relation in Hospital and Dr Eileen Thatcher –

basic health rights of the people and untied under an umbrella moving forward in becoming partner in social development process. It aims to provide affordable and health care services especially to the marginalized communities and raise awareness among people about their health rights. And ANGHOS firmly stands to protect rights and working domains of each member organizations enshrined by their bylaws for smooth implementation of activities to achieve the set goals. Presently, there are seven member organizations in the association; Kathmandu Model Hospital, National Kidney Center, Manmohan Memorial Community Hospital, Tilganga Institute of Ophthalmology, Siddhi Memorial Hospital, Nepal Orthopedic Hospital and Kalimati Chest Hospital run by Nepal Anti Tuberculosis Association (NATA).

In the Workshop Hospital Managers/ Administrators, Medical Professionals, Hospital In

AIMS India – Leading & Building Effective Infrastructure & Training Program by Example; Infection Control. The sessions were very interactive with open sharing from guests, specialists and participants.

The workshop sessions were chaired by Chairperson and member secretary and member of ANGHOS and many specialist Professors and Doctors co-chaired the gatherings.

In conclusion, the workshop succeeds to explore some significant issues on NGO-run hospitals and discussed about solution of the issues. Some of the participants vowed their verdict to extend the membership of ANGHOS.

Sita Pandey,
Executive Officer of NATA